

Utrecht, 8 maart 2019

Betreft: reactie internetconsultatie Omgevingsregeling

Geachte minister Ollongren,

Graag levert het Landelijk Samenwerkingsverband Actieve bewoners een reactie op de Omgevingsregeling, die in een internetconsultatie voorligt. Actieve bewoners zijn verenigd in wijkraden en bewonersorganisaties, maar ook wijkcoöperaties, BewonersBedrijven, wijkondernemingen, zelfstandige buurthuizen of initiatieven in zorg, welzijn of energie. Zij zijn bij uitstek betrokken bij hun omgeving, soms als initiatiefnemer maar altijd als belanghebbende.

Daarom hielden we in 2018 vijf regionale bijeenkomsten om met hen in gesprek te gaan over wat zij belangrijk vinden in de participatie in de nieuwe Omgevingswet. Onze reactie richt zich dan ook op het onderwerp participatie, zoals weergegeven in Artikel 7.4 van de Omgevingsregeling.

Vormvrije participatie en initiatiefnemer in de regio

In artikel 7.4 is geregeld dat een aanvrager van een omgevingsvergunning aangeeft of en hoe “burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen” bij de voorbereiding van de aanvraag zijn betrokken. Met als doel dit mee te wegen of gemotiveerd terzijde te leggen. Wie die omgeving is, waar ze zich bevinden wordt nergens duidelijk in de toelichting.

Wij pleiten ervoor meer inhoud te geven aan deze participatie-vereiste. Waarom?

Wij zien uit ervaring grote druk ontstaan van initiatiefnemers (ontwikkelande partijen) om de omgeving snel achter eigen plannen te krijgen. Er is regelmatig sprake van een onbalans in maatschappelijke belangen ten opzichte van economische belangen. Bij het maken van omgevingsplannen en het afgeven van omgevingsvergunningen moeten maatschappelijke waarden als gezondheid, sociale samenhang, cultuur en historie of bijvoorbeeld recreatie veel vaker voorop worden gesteld. Wanneer bewoners (mede) regie voeren zal er een evenwichtiger balans komen tussen economische en maatschappelijke doelen en krijgen bewonersinitiatieven een eerlijkere kans. Door niet in participatie-vereisten op te nemen hoe meerwaarde wordt meegenomen in plannen dreigt dit uit beeld te raken.

We zien een groot verschil in (toegang) tot kennis en expertise tussen omwonenden en andere belanghebbenden en initiatiefnemers. Budget voor een eigen onderzoek bijvoorbeeld, het raadplegen van een expert of het uitwerken van alternatieven. Een rol en positie die vervalt voor overheden en niet wordt overgenomen in de nieuwe Omgevingswet en Omgevingsregeling.

Met als bijkomend risico dat de burger wordt gedwongen in een NIMBY-rol. Het tegenhouden van ontwikkelingen in de eigen directe woonomgeving. Het lijkt lastig te worden om als (georganiseerde) bewoners die niet in de directe omgeving wonen, ook gezien te worden als belanghebbende. In plaats van als belanghebbende mede op zoek gaan naar de beste plannen, in een integrale afweging. De integrale afweging waarin de doelstelling van deze regeling dat goede participatie aan het begin van het proces zorgt voor een integrale kwaliteit voor omgeving, maar ook gezondheid en veiligheid.

Federatie Ruimtelijke Kwaliteit

We onderschrijven derhalve de aanbevelingen van de Federatie Ruimtelijke Kwaliteit, ingediend in eerdere zienswijzen en debatten, en ook nu tijdens deze internetconsultatie:

- 1. Een regierol voor de gemeente voor de participatie bij een initiatief met een grote impact op de omgevingskwaliteit*
- 2. Eisen ten aanzien van openbaarheid, reikwijdte, transparantie en kenbaarheid van het participatieproces*
- 3. Een rol voor de gemeentelijke adviescommissie om in een vroeg stadium, en in relatie tot het participatievereiste, vorm te geven aan een zogenaamd meerwaardeproces.*

Daar voegen we graag nog twee aanbevelingen aan toe

1. Regel een betere informatiepositie

De Omgevingswet en Omgevingsregeling doet een beroep op een actieve houding van de samenleving en het aanboren van collectieve kennis. Toch lukt het een wijk niet altijd om deskundige bewoners uit de wijk te mobiliseren en de collectieve intelligentie te organiseren; in kwetsbare wijken is een andere vorm van kennis aanwezig dan in wijken met een sterkere samenhang of hoger opgeleide bewoners. Het zou het een plicht van de overheid moeten zijn om expertise (via budgetten) beschikbaar te stellen aan bewoners. De bewoner op een behoorlijke achterstand qua kennispositie.

2. Maak verbinding met nieuwe democratische praktijken

En hier ligt de grootste kans en misschien ook wel (morele) plicht. In onze massale zoektocht naar vernieuwing van de lokale democratie is de fysieke omgeving bij uitstek geschikt om nieuwe democratische praktijken te ontwikkelen en in te voeren. Niets is zo nabij dan je eigen directe leefomgeving. Het Landelijk Samenwerkingsverband Actieve bewoners pleit al jaren voor buurtrechten. Het meeste bekende recht is het 'right to challenge'; het recht om je overheid uit te dagen om zelf met plannen te komen voor publieke taken. Het recht op gebiedsplanning (in Engeland *Neighbourhood planning*) is minstens zo beloftevol. Het recht om als gemeenschap zelf plannen te maken voor jouw eigen omgeving. Met een formele status mits voldoende kwaliteit en draagvlak. En dan is er nog het Recht op overname. (Maatschappelijk) vastgoed dat wanneer het op de markt komt in eerste instantie aangeboden moet worden aan de gemeenschap zelf. Gelukkig staan deze rechten in het huidige Regeerakkoord. Het is aan ons allen om daar een goede invulling aan te geven. Dan kunnen we allemaal de beloftes van de Omgevingswet omarmen.

We hopen hiermee een reactie gegeven te hebben die u helpt de Omgevingsregeling te verbeteren in het belang van een goede introductie van de gehele Omgevingswet. En horen graag van u hoe u onze inzichten en aanbevelingen heeft meegewogen in het vormgeven van de uiteindelijke regeling.

Hartelijk groet,

Namens de Vereniging Landelijk Samenwerkingsverband Actieven bewoners

Thijs van Mierlo
Directeur.